HOUDINGSVERANDERING NÁ GEPROGRAMMEERDE ONDERRIG, SOOS BEPAAL DEUR 'N HOUDINGSKAAL : 'N EMPIRIESE STUDIE

deur

Jan Hendrik Kruger, M.A., M.Ed.

Proefskrif aangebied ter gedeeltelike
nakoming van die vereistes vir die graad

DOCTOR EDUCATIONIS

IN

DIE FAKULTEIT OPVOEDKUNDE

aan die

POTCHEFSTROOMSE UNIVERSITEIT VIR CHRISTELIKE HOËR ONDERWYS

PROMOTOR : PROF. DR. B. C. SCHUTTE

POTCHEFSTROOM, 1971

Want ons ken ten dele
  en ons profeteer ten dele.

Maar as die volmaakte gekom het,
  dan sal wat ten dele is,
  tot niet gaan.

Toe ek 'n kind was,
  het ek gepraat soos 'n kind,
  gedink soos 'n kind,
  geredeneer soos 'n kind;
  maar nou dat ek 'n man is,
  het ek die dinge van 'n kind afgelê.

Want nou sien ons deur 'n spieël in 'n raaisel,
  maar eendag van aangesig tot aangesig.
  Nou ken ek ten dele,
  maar eendag sal ek ten volle ken,
  net soos ek ten volle geken is.

En nou bly geloof, hoop, liefde -
  hierdie drie;
  maar die grootste hiervan is
  die liefde.

I Korinthiërs 13: 9-13

VOORWOORD

In weerwil van die feit dat die mens se kennis op die terrein van die wetenskap en tegniek by die dag toeneem, skiet sy kennis van homself en sy medemens nog maar ver te kort. Dit is een van die redes waarom onderwysers in die moderne skool dit baie moeilik vind om te bepaal in hoever hulle gestelde onderwysdoelwitte verwesenlik is. Daar bestaan weliswaar 'n aansienlike aantal metodes om kennis by die kind te meet, maar persoonlikheidseienskappe, wat van deur=slaggewende belang vir die kind se algemene vordering is, kan nog nie altyd op verantwoordbare wyse gemeet word nie. Pogings word egter in toenemende mate in dié rigting aangewend deur middel van 'n aantal metodes vir die meting van persoonlikheid, soos skattingskale, belangstellingsinventarisse en ook houdingskale. Op grond van die resultate van bogenoemde metingsmedia, kan die onderwyser sy onderwys so beplan dat die kind die grootste moontlike voordeel daaruit trek.

Die samestelling en yking van 'n houdingskaal word in hierdie studie beskrywe. Die doel daarmee is om te bepaal of die self=standige bestudering van 'n bepaalde leerprogram, benewens die by=bring van parate kennis, ook invloed op die houdings van die leerlinge, wat dit bestudeer, uitoefen.

'n Onderneming van dié aard is vanselfsprekend omvangryk en die voltooiing daarvan sou seker nie moontlik gewees het sonder die by=stand en steun van talle welwillende en vriendelike persone nie. Aan elkeen van hulle wil die skrywer graag sy opregte dank en waardering betuig en in besonder aan die volgende persone en instansies:

Professor B.C. Schutte, my hooggeagte promotor, wat gewillig was om 'n groot gedeelte van 'n welverdiende rusperiode aan die lees van die hoofstukke en algemene voorligting af te staan. U vermoë om met enkele trekke en sonder ophef, leemtes bloot te lê en rigting aan te dui, het gewis nie onopgemerk verbygegaan nie.
Baie dankie Professor.

.... Aan die personeel van die Rekensentrum vir waardevolle hulp in verband met die verwerking van die resultate.

.... Aan my eggenote wat gedurende die baie jare wat my studies in beslag geneem het, steeds gewillig was om meer as haar deel van die swaarkry te dra, ook baie dankie.

.... Aan my kinders van wie daar steeds besieling uitgegaan het en my tot volgehoue inspanning aangespoor het.

.... Aan die biblioteekpersonele van die P.U. vir C.H.O. en die P.O.K. vir die gewaardeerde hulp by die opsporing en beskikbaar=stelling van die nodige bronne.

.... Aan al die kollegas in die departement Pedagogiek aan die P.O.K. vir voortdurende steun en aanmoediging.

.... Aan die T.O.D. vir die studieverlof om die proefskrif te voltooi.

.... Aan prof. L.A. Gouws en mnre. C.C. Horne en C.J. Meyer van die departement Sielkunde en Opvoedkundige Dienste van die P.U. vir C.H.O. vir insiggewende gesprekke oor die statistiek.

.... Aan mev. Ronnie Bosman vir die behartiging van die netjiese tikwerk in weerwil van baie moeilike omstandighede.

.... Aan mnr. Nico Bosman vir die vertaling van die uittreksel in Engels en die daarstelling van die titelblad.

.... Aan die hoofde van al die skole wat aan die studie meegewerk het, deur hulle skole en die kinders beskikbaar te stel.
Dit word ten seerste waardeer.

.... Aan die kinders, vir wie daar altyd 'n sagte plekkie in my hart sal bly, vir hulle vriendelikheid en gewillige samewerking.

Ten slotte word aan ons hemelse Vader al die eer toegebring, want uit Hom en deur Hom en tot Hom is alle dinge. Syne is die heerlikheid tot in ewigheid.

POTCHEFSTROOM

Desember 1971

INHOUDSOPGAWE

VOORWOORD

HOOFSTUK 1

Probleemstelling en omlyning van die ondersoek 1

1.1 Inleiding 1

1.2 Onderwys en opvoeding as korrelate van mekaar 2

1.3 Onderwysdoelstellings in die moderne skool 4

1.3.1 Besondere doelstellings in die onderwys 4

1.3.2 Algemene doelstellings in die onderwys 5

1.3.3 Christelike doelstellings in die onderwys 7

1.4 Geprogrammeerde onderrig as aanvullende onderwysmetode in die moderne skool 8

1.4.1 Die ontwikkeling van geprogrammeerde onderrig 8

1.4.2 Die moontlike waarde van geprogrammeerde onderrig 10

1.4.2.1 Kroeze se bevindinge 10

1.4.2.2 Silberman se standpunt 11

1.4.2.3 Boermeester se mening 12

1.4.2.4 Samevatting van die bevindinge 12

1.5 Die doel van die studie 12

1.6 Die redes vir die ondersoek 14

1.7 Die begrensing van die studie 14

1.7.1 Begrensing ten opsigte van die program 15

1.7.2 Begrensing van die kriteriumtoets 16

1.7.3 Die begrensing van die houdingskaal 17

1.7.4 Begrensing van die betroubaarheidsgrense van die resultate van die houdingskaal 19

1.7.5 Begrensing van die vraelys 19

1.7.6 Begrensing van die proefpersone 20

1.8 Die moontlike waarde van die studie 20

1.9 Die metode van die ondersoek 21

1.10 Die verwagte verloop van die studie 21

1.11 Samevatting 22

HOOFSTUK 2

Meting op skool en 'n oorsig van enkele studies insake houdings 24

2.1 Inleiding 24
2.2 Omskrywing van die begrippe 24
2.2.1 Meting 24
2.2.2 Evaluering 26
2.2.3 Grondslae van die begrippe meting en evaluering 26
2.3 Die fenomenologiese persoonsverkenningspraktyk 27
2.4 Meting en evaluering in U lig 28
2.5 Die doel van meting en evaluering 29
2.6 Historiese oorsig van die ontwikkeling van metings- en evalueringstegnieke 30
2.6.1 Die meting van intelligensie 30
2.6.2 Die ontwikkeling van persoonlikheidstoetse 31
2.6.3 Die opkoms van evalueringstegnieke 31
2.6.4 Ander metingstegnieke 31
2.7 Oorsig van resente Suid-Afrikaanse navorsing in verband met houdings 31
2.7.1 Arnold se bydrae 32
2.7.1.1 Arnold se bevindinge 33
2.7.2 Vrey se studie 34
2.7.2.1 Probleme wat ondervind is 34
2.7.2.2 Gevolgtrekkinge waartoe Vrey gekom het 35
2.7.2.3 Implikasies van die resultate 35
2.8 Ander Suid-Afrikaanse houdingstudies 36
2.8.1 Mouton se studie 36
2.8.2 Lotz se studie 37
2.8.2.1 Lotz se bevindinge 38
2.8.3 Serfontein se studie 38
2.8.3.1 Resultate van die persoonlikheidstoets 38
2.8.3.2 Bevindinge op grond van die Rorshach-Inkkladtoets 39
2.9 Opsomming van enkele buitelandse studies oor houdingsverandering 39
2.9.1 Die studie van Freedman 39
2.9.1.1 Freedman se bevindinge 40
2.9.2 Scott se studie 41
2.9.2.1 Scott se bevindinge 41
2.9.3 Kelman se bydrae 42
2.9.3.1 Kelman se bevindinge 43

2.10 Houdings en die Skrif 43
2.11 Samevatting 44

HOOFSTUK 3

Die omskrywing en meting van houdings en teorieë insake houdingsverandering 46

3.1 Inleiding 46
3.2 Die ontwikkeling van die begrip houding 46
3.3 Omskrywing van houdings 49
3.3.1 Omskrywings deur oorsese denkers 50
3.3.2 Die gebruik van die term deur Suid-Afrikaanse denkers 51
3.3.2.1 Arnold 51
3.3.2.2 Preller 52
3.3.2.3 Schutte 52
3.3.2.4 Vrey 52
3.4 Dimensies van die begrip houdings 54
3.4.1 Goedgesindheid 54
3.4.2 Intensiteit (sterkte) 54
3.4.3 Openbare teenoor private houdings 55
3.4.4 Die algemeenheid van houdings 55
3.4.5 Die ligging van houdings 56
3.5 Menings (opinies) as komponente van houdings 56
3.5.1 Die verband tussen menings en houdings 57
3.5.2 Toepassing van houdingskomponente in die praktyk 58
3.6 Begrippe wat verwant is aan houdings 59
3.6.1 Belangstellings 59
3.6.2 Motiewe 60
3.6.3 Waardes 61
3.6.4 Waarderings 61
3.6.5 Moraal 62
3.6.6 Ideale 62
3.7 Die meetbaarheid van houdings 63
3.8 Die aanleer van houdings 67
3.8.1 Integrasie 69
3.8.2 Differensiasie 70
3.8.3 Skok 70
3.8.4 Aanvaarding 71

3.9 Teorieë insake die wysigbaarheid van houdings 71
3.9.1 Redes waarom houdingsverandering soms noodsaaklik is 72
3.9.2 Die rol van houdings in die psigiese struktuur van die mens 73
3.9.3 Teorieë insake houdingsverandering 73
3.10 Die belangrikheid van 'n studie van houdings vir die onderwys 77
3.11 Samevatting 78

HOOFSTUK 4

Oorsig van geprogrammeerde onderrig en 'n beoordeling van die gekose leerprogram 79

4.1 Inleiding 79
4.2 Oorsig van die jongste menings van kenners insake geprogrammeerde onderrig 79
4.2.1 Krige se standpunt 80
4.2.2 Thelen se besware 81
4.2.3 Strauss se standpunt 83
4.2.4 Richmond se benadering 85
4.3 Samevatting van die huidige stand van sake 85
4.4 Standpunte insake geprogrammeerde onderrig met betrekking tot die huidige studie 88
4.5 Beoordeling van die geskiktheid van die gekose leerprogram vir die doel van die huidige studie 91
4.5.1 Algemene omskrywing van die program 91
4.5.2 Die wyse waarop aanvaarde programmeringsbeginsels toegepas is 92
4.5.3 Die wyse waarop aanvaarde programmeringstappe gevolg is 93
4.5.3.1 'n Beknopte samevatting van die wyse waarop bogenoemde stappe by die same= stelling van die program onder behandeling, nagekom is 93
(1) Algemene agtergrond 93
(2) Die samestelling van die matrys 94
(3) Die samestelling van die kriteriumtoets 94
(4) Finale afronding van die program 95
(5) Die wyse waarop die program voorlopig geyk is 95
4.5.4 Samevatting van die geskiktheid van die program vir die huidige studie 96
4.6 Samevatting 98

HOOFSTUK 5

Die ontwikkeling van houdingsmeting en kriteria vir die same=stelling van 'n doeltreffende houdingskaal 99

5.1 Inleiding 99

5.2 Kort oorsig van die ontwikkeling van houdingsmeting 99

5.2.1 Meting deur die eeue 99

5.2.2 Thomas en Znaniecki se baanbrekerswerk (1918) 103

5.2.3 Bogardus se houdingskaal (1925) 103

5.2.4 Thurstone se bydrae (1929) 104

5.2.5 Die Likert-metode (1932) 106

5.2.5.1 Voor- en nadele van die Likert-metode 109

5.2.6 Remmers se meester-tipe houdingskaal (1934) 110

5.2.7 Guttman se skalogramanalise (1944) 112

5.2.8 Lazarsfeld se latente-struktuuranalise 112

5.2.9 Coombs se ontvouingstegniek (1953) 113

5.2.10 Osgood se semantiese differensiale tegniek (1957) 114

5.2.11 Die onderhoud 115

5.2.12 Ander metingstegnieke 117

5.3 Samevatting van die probleme in verband met doeltref=fende houdingsmeting 118

5.4 Enkele kriteria vir die skryf van stellings vir 'n houdingskaal 119

5.5 Ander eise waaraan 'n doeltreffende houdingskaal moet voldoen 120

5.5.1 Geldigheid 121

(i) Voorspellingsgeldigheid 122

(ii) Ooreenstemmings- of konkurrente geldigheid 122

(iii) Inhoudsgeldigheid 122

(iv) Konstruksie- of struktuurgeldigheid 122

5.5.2 Betroubaarheid 123

5.5.3 Eendimensionaliteit 123

5.5.4 Ander eise 123

5.6 Die gebruik en betekenis van houdingskale in die klaskamer 124

5.7 Samevatting 125

HOOFSTUK 6

Die samestelling van die houdingskaal 127

6.1 Inleiding 127

6.2 Riglyne by die samestelling van die tentatiewe houdingskaal 127

6.3 Die eerste tentatiewe houdingskaal 130

6.4 Die yking van die tentatiewe houdingskaal 146

6.4.1 Ontleding van die resultate 146

6.4.1.1 Resultate gegrond op die waarneming van die proefpersone 146

6.4.1.2 Resultate gegrond op die antwoorde van die proefpersone 147

6.4.2 Die samestelling van die diskriminasie-indeks 150

6.5 Die tweede tentatiewe skaal 153

6.6 Die yking van die tweede tentatiewe skaal 163

6.6.1 Beoordeling van die resultate van die tweede eksperimentele toepassing van die houdingskaal 164

6.7 Die hersiene houdingskaal 167

6.8 Die beoordeling van die geldigheid van die hersiene skaal 180

6.9 Bepaling van die betroubaarheid van die skaal 181

6.10 Die voorbereiding van die meegaande vraelys 184

6.11 Die finale voorbereiding vir die eksperimentele toepassing van die houdingskaal en ander toetse 185

6.12 Samevatting 186

HOOFSTUK 7

Die eerste toepassing van die houdingskaal en die kriteriumtoets 187

7.1 Inleiding 187

7.2 Die proefskole 187

7.3 Uiteensetting van die gekose skole 191

7.4 Die tydstip waarop die ondersoek uitgevoer is 193

7.5 Die duur van die proefneming 193

7.6 Die getalleverhouding tussen die twee geslagte 194

7.7 Die aantal leerlinge uit elke standerd 194

7.8 Die program van aksie 195

7.9 Die verloop van die proefneming 195

7.9.1 Die eerste reeks besoeke 195

7.9.2 Die tweede reeks besoeke 196

7.10 Die verwerking van die resultate 196
7.11 Voorlopige resultate 197
7.11.1 Resultate aangaande die aantal proefpersone 197
7.11.2 Resultate van die kriteriumtoets 200
7.11.3 Die bestudering van die leerprogram deur die proefpersone 203
7.12 Samevatting 206

HOOFSTUK 8

Die verdere resultate van die ondersoek en die implikasies daarvan 207

8.1 Inleiding 207
8.2 Die bepaling van die betroubaarheidsgrense van die verkreë resultate 207
8.3 Beoordeling van die resultate van die houdingskaal 209
8.3.1 Beoordeling van die globale resultate van die groep 210
8.3.2 Beoordeling van die globale resultate van die meisies en seuns afsonderlik 210
8.3.3 Beoordeling van die rekenkundige gemiddeldes van seuns en meisies in die verskillende standerds 211
8.4 Beoordeling van die proefpersone se antwoorde op die vraelys 213
8.4.1 Het jy al voorheen 'n hewige elektriese skok ondervind? 213
8.4.2 Indien wel, het die skok jou bietjie oor die gevare van elektrisiteit laat nadink? 215
8.4.3 Is daar al iemand in jou teenwoordigheid hewig geskok? 216
8.4.4 Watter een van die volgende houdings, sou jy sê, weerspieël jou persoonlike houding ten opsigte van veiligheid by elektrisiteit, voor= dat jy die program bestudeer het, die beste: Traak-my-nieagtig, bang, waaksaam, waaghalsig of dikwels grootman gespeel? 217
8.4.5 Dink jy die program het jou van houding ten opsigte van veiligheid, laat verander? 219
8.4.6 Het jy iets geleer deur die program te bestudeer? 220
8.4.7 Dink jy alle skoolkinders behoort so 'n program te bestudeer? 220
8.4.8 Is daar enige opmerking wat jy wil maak oor die program of iets anders in verband met die proefneming? 220
8.4.9 Beoordeling van die resultate van die vraelys 222

8.5 Beoordeling van die invloed van die program op die houding van die proefpersone 223
8.6 Die plek van veiligheidsopvoeding op skool 226
8.7 Algemene gevolgtrekkinge op grond van die verkreë resultate 228
8.8 Algemene probleme wat tydens die ondersoek ondervind is 230
8.8.1 Probleme in verband met die leerprogram 230
8.8.2 Probleme insake die houdingskaal 230
8.8.3 Probleme insake die aantal proefpersone wat deelgeneem het 232
8.9 Aspekte van die studie wat verdere ondersoek verg 233
8.10 Samevatting en implikasies van die studie 234
8.11 Vooruitblik en slot 236

TABELLE

I Opsomming van die resultate van die eerste toepassing van die houdingskaal op 342 studente 148
II Vergelyking van die prestasies van die prestasies van die 40 beste proefpersone met dié van die 40 swakstes 151
III Opsomming van die resultate van die tweede toepassing van die tentatiewe houdingskaal 165
IV Vergelyking van die prestasies van die 10 beste proefpersone met dié van die 10 swakstes (tweede toepassing) 166
V Opsomming van die skole wat aan die proefneming deelgeneem het 193
VI Opsomming van die proefpersone wat met die proefneming begin, en dit voltooi het 199
VII Resultate van die kriteriumtoets 200
VIII Opsomming van die prestasies van meisies en seuns in die verskillende standerds 202
IX Opsomming van die programme wat nie voltooi is nie, asook die bypassende prestasies in die kriteriumtoets 204
X Uiteensetting van die rekenkundige gemiddeldes van die seuns en meisies in die verskillende standerds 209
XI Opsomming van die antwoorde van die proefpersone op vrae 1, 2, 3, 5, 6 en 7 214
XII Weergawe van die houdings van die proefpersone vóór bestudering van die program, soos deur hulleself bepaal 217
XIII Opsomming van die verskil in prestasie van die groep as geheel tussen die eerste en tweede toepassing van die houdingskaal 231

BYLAE

A. Die leerprogram 238

B. Kriteriumtoets in verband met veiligheid by die gebruik van elektrisiteit 286

C. Antwoorde op die kriteriumtoets 286

D. Antwoorde op die toetsraampies van die program 290

E. Bepaling van die betroubaarheidskoëffisiënt van die finale skaal, gegrond op die handelinge van 30 leerlinge 291

F. Bepaling van die betroubaarheidskoëffisiënt van die finale skaal, gegrond op die handelinge van 38 studente 293

BIBLIOGRAFIE

A. Boeke 294

B. Tydskrifartikels 300

C. Ongepubliseerde verhandelings en proefskrifte 303

D. Omsendbriewe van die Transvaalse Onderwysdepartement 304

E. Studiestukke van die Christelike Opvoedkundevereniging van Suid-Afrika 304

REGISTER 305